

Virgül 26 Nisan

2019-04-26 18:30:44

Religion is an insult to human dignity. With or without it, you'd have good people doing good things and evil people doing bad things, but for good people to do bad things, it takes religion. - Steven Weinberg

Din insan onuruna bir hakarettir. Onunla veya onsuz, iyi insanlar iyi işler yapar ve kötü insanlar kötü işler yapar ama iyi insanların kötü işler yapmasının nedeni dindir. - Steven Weinberg

Dini düşünceyi savunma konusunda eskisi kadar istekli değilim ama bu kadar *bütün kötülüklerin anası* diye başlayan *Ateistlere* de iki kelam etmek lazım arada.

Bu sözü okuduğumda aklıma ilk *hangi seviyede iyilik ve hangi seviyede kötülük?* diye sormak geldi. Postmodern kafaların *her şey görecelidir* lafazanlığından bahsetmiyorum, ahlaken iyi olanın, ahlaken kötü olandan ayrılamadığı bazı durumlar vardır, evet, ama bu durumların dışında genelde neyin iyi, neyin kötü olduğunu biliriz.

Bununla beraber insanların yaptıkları *iyilik* ve *kötülük* sadece bireysel olarak değer kazanmaz, yaşadıkları çevrenin, ailenin, toplumun yaşama biçimi için de anlamı vardır. Belli davranışlar belli hayat tarzlarını yaşatır ve toplumlar da bu hayat tarzlarını sürdürebildikleri ölçüde yaşar.

O sebeple diyelim, tüm modern değerlere karşı bir din olsun, kadınları ikinci sınıf görsün, şiddeti çözüm olarak bilsin, teknolojiye şüpheyle yaklaşsın, tarihin bir dönemindeki yaşama biçimini taklit etmenin *en birinci erdem* olduğunu iddia etsin. Eğer bireysel açıdan bakıyorsak, bu dinin mensupları modern insan açısından *kötülüğün cisimleşmiş hali* gibi olacaktır.

Bununla beraber bu *antimodern* yaşama biçimi, eğer kendini sürdürebiliyorsa, toplum birbirine daha bağlı ve daha uzun süre yaşayabiliyorsa, bu *antimodern* değerler, kendini yaşatmak için gayet *iyidir*. Modern toplum ve modern insan açısından kötü olanın, başka bir toplum yapısı için iyi olabileceğini ve (sırf evrimsel manada bile) daha güçlü olabileceğini farketmek lazım.

Bu sözle ilgili ikinci mesele şu: *Din* anlattığı hikayeleri geçmişten beri değiştirmede, bin sene önce ölmüş insanları veya inanması zor varlıkları konu edindiği için mi kötü? Bir insanın ulus devleti adına, onun yaşaması için

yaptığı kötülük mesela, modern etiğin *iyi insanlara kötü işler yaptırmak* için üretildiğini söylemeye yeter mi? İnsanlar yaşarken kendilerine *iyi* gelen tercihlerde bulunuyorlar ve bunların sonuçları var: İyi insanlar savaşlarda ülkeleri adına savaşıyor ve başka iyi insanları öldürüyor, iyi insanlar vergi veriyor ve bunlar başka iyi insanları öldürmek için silah üretilmesinde kullanılıyor. İyi insanlar iyilik adına, o kadar iyi olmadığını düşündükleri insanları ülkelerinin dışında tutuyorlar. İyi insanlar, aç insanlara yardım etmiyor. İyi insanlar kendi zenginlik ve refahlarını devam ettirecek her tür sömürü düzeninin devamında sorun görmüyorlar.

Bütün bunlarda insanların bu şekilde davranmasına sebep olan *etik* ne kadar *suçluysa*, din de *iyi insanların kötü davranış göstermesinde* o kadar suçlu.

Ahlak konusuna *bireysel* olarak yaklaşan hiçbir fikri duruş, *iyiyi* veya *kötüyü* şahsi düzeyde tanımlayamaz. İyilik ve kötülüğün *doğal* şekilde tanımlanabilmesi için, insanın bireyden farklı, toplumsal organizma için yaşayan bir birim olduğunu kabul etmek gerek. İnsan, birey olarak yaşadığı kısa ömrünü ne şekilde bitirirse, bitirsin, yaptığıнын iyiliği ve kötülüğünü dünyevi olarak ölçmek için gereken mikyası, kendi ölçüleri içinde bulması imkansızdır. Ömür küçük, iyilik ve kötülük büyük kavramlar. İnsanın bir davranışının iyi olup olmadığını ölçmek, bir insanın boyunu kilometrelerce uzunlukta bir cetvelle ölçmeye benziyor.

Bunun yerine iyilik ve kötülük, insan toplumlarının yaşaması üzerinden tanımlanabilir. İnsanın yaşamasının, *varlığının iyi* olduğunu kabul etmek zor değil, bunun üzerine toplumların ve *yaşama biçimlerinin* devamının *iyi* olduğunu kabul etmek de mümkün. Bir bireyin hayata gelip, hayatta kalmasında iyilik ve kötülüğün önemli bir etkisi yok, insan hayatını kötü biri olarak da geçirebilir, iyi olarak da ve yaşadığı yaptığı ahlaki tercihlerin herhangi bir sonucunu görmeden ölüp gider. *Karma* veya *ahiret* gibi inançlara başvurmada insanların yaptıklarının neden iyi veya neden kötü olduğunu anlatmak mümkün değil. Seküler bireysel ahlak bu nedenle neyin iyi, neyin kötü olduğunu anlatırken bir yerde *modern değerlere* başvurmak zorundadır: Bu da aslında önemli olanın bireysel iyilik veya kötülük değil, toplumların yaşamaya devam etmesi olduğunu gösterir.

Din bu sebeple en az modern değerler kadar toplumların yaşamasına imkan veren bir *değerler topluluğu*. Bireysel olarak bize sunduğu (cennet, erme, *aydınlanma* vb.) idealleri komik bulabiliriz, ancak bunun gerisinde insanların *doğru yaşamak* adına denenmiş ve yaşamış bir değerler sistemi mevcut. Bireycilik bize bu değerler sistemini, daha iyi olduğunu söylediği başka değerler sistemiyle değiştirme telkininde bulunuyor ama toplumların ömrüyle kıyaslandığında nereye gideceğimiz konusunda bir fikri yok.

Bütün *toplumsal organizmalar* bir şekilde insanların davranış kalıplarını yönetmeye çalışıyor, hücrelerin ne şekilde davranacağını, hangisinin iyi ve *beslenmeye değer*, hangisinin *kötü* ve *yok edilmesi gereken* olduğunu belirlemek durumundasınız. Modern etik de, bu hücrelerin *iyi* olanlarına, *siz iyisiniz ve kötülükle*

savaşmalısınız diyor, onlar da *iyilik* adına *kötülük* ve *karanlık*la savaşıyor.